

Taide ja luova ilmaisu, valinnainen, 3 osp, selkokielellä

Tuija Takala & työryhmä Maria Hyväri ja Minna Luikku

Rahoittaja:

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERSVINGS- OCH KULTURMINISTERIET

Sisällys

1. Johdanto.....	2
2. Osaamistavoitteet ja niiden sanat	3
3. Keräät tietoja kulttuurista ja sen ilmiöistä.....	6
3.1 Mitä tarkoittavat taide ja kulttuuri?	6
3.2 Mitä tarkoittaa kulttuuriympäristö?.....	8
3.4 Keräät tietoja kulttuuriympäristöstä	16
3.5 Miten käytät tietoa?	18
3.5 Kulttuuriympäristö: sanoja.....	20
3.6 Harjoittele	24
4. Suunnittelet ja teet	29
4.1 Luovan ilmaisun teos, tuote tai palvelu?.....	29
4.2 Mitä tarkoittaa suunnitelma?	33
4.3 Mitä tarkoittaa toteutus?.....	36
5. Osoitat osaamisen: arviointi.....	37
5.1 Näytät, että osaat	37
5.2 Itsearviointi	40
5.3 Arviointikriteerit.....	41
Lähteet	44
VIERKO-organisaatiot 2025–2027	45

1. Johdanto

Tämä on selkokiehinen materiaali
YTO-valinnaisopintoon
Taide ja luova ilmaisu, 3 osp.

Opiskelija saa selkokielellä tietoja

- kulttuuriympäristöstä
- teoksen tai palvelun suunnittelusta ja tekemisestä.

Opettaja voi käyttää materiaalista osia
tai käyttää sitä kokonaan.

Materiaaliin kuuluu myös kaksi diasarjaa,
joissa on tiivistetty valinnaisopinnon asioita.

2. Osaamistavoitteet ja niiden sanat

Opetushallituksen teksti	Osaamistavoitteet helpolla kielellä
<p>Tiedon havainnointi ja kerääminen kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä</p> <p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none">• havainnoi kulttuuriympäristöään• kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä valitsemastaan näkökulmasta.	<p>A) Keräät tietoa kulttuurista ja sen ilmiöistä</p> <ul style="list-style-type: none">• Teet havaintoja omasta kulttuuriympäristöstä eli kulttuuriympäristöä ovat esimerkiksi:<ul style="list-style-type: none">○ maisema○ rakennukset○ tiet ja kadut○ puistot○ muut asiat alueella.• Keräät tietoa kulttuuriympäristöstä.• Valitset yhden ilmiön ja näkökulman, josta keräät tietoja.
<p>Teoksen, tuotteen tai palvelun toteutuksen suunnitteleminen ja kokeileminen luovan ilmaisun keinoin</p> <p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none">• suunnittelee teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen luovan ilmaisun keinoja• kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin.	<p>B) Suunnittelet ja kokeilet tehdä teoksen, tuotteen tai palvelun</p> <ul style="list-style-type: none">• Suunnittelet teoksen, tuotteen tai palvelun, jossa käytät luovaa ilmaisua, esimerkiksi<ul style="list-style-type: none">○ kuvataidetta○ musiikkia○ luovaa kirjoittamista○ draamaa○ tanssia○ taidekäsityö○ ja niin edelleen.• Kokeilet tehdä teoksen, tuotteen tai palvelun, jonka suunnittelit.

Seuraavat sanat ovat siinä järjestyksessä,
kuin ne ovat osaamistavoitteissa.

kulttuuri	<p>Kulttuuri tarkoittaa asioita, joita ihmisten yhteisö on tehnyt ja siirtänyt sukupolvilta toiselle.</p> <p>Kulttuuri on tietoja ja taitoja, esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none">• taide (kaikki taiteen lajit)• kieli• ruoka• vaatteet eli asut ja pukeutuminen• tavat.
kulttuuriympäristö kulttuuri ympäristössä	<p>Kulttuuriympäristöä ovat esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none">• maisema• rakennukset• tiet ja kadut• puistot• muut asiat alueella. <p>Kulttuuriympäristössä näkyvät eri ajat. Myös ihmisen toiminta näkyy ympäristössä.</p> <p>Ihminen on vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Siksi ihmisen teot näkyvät ympäristössä.</p>
ilmiö	<p>asia, tapahtuma tai tapahtumien sarja</p>
näkökulma	<p>Tapa, jolla tutkit asiaa.</p> <p>Näkökulma voi olla esimerkiksi</p> <ul style="list-style-type: none">• sinun omasi• työntekijän

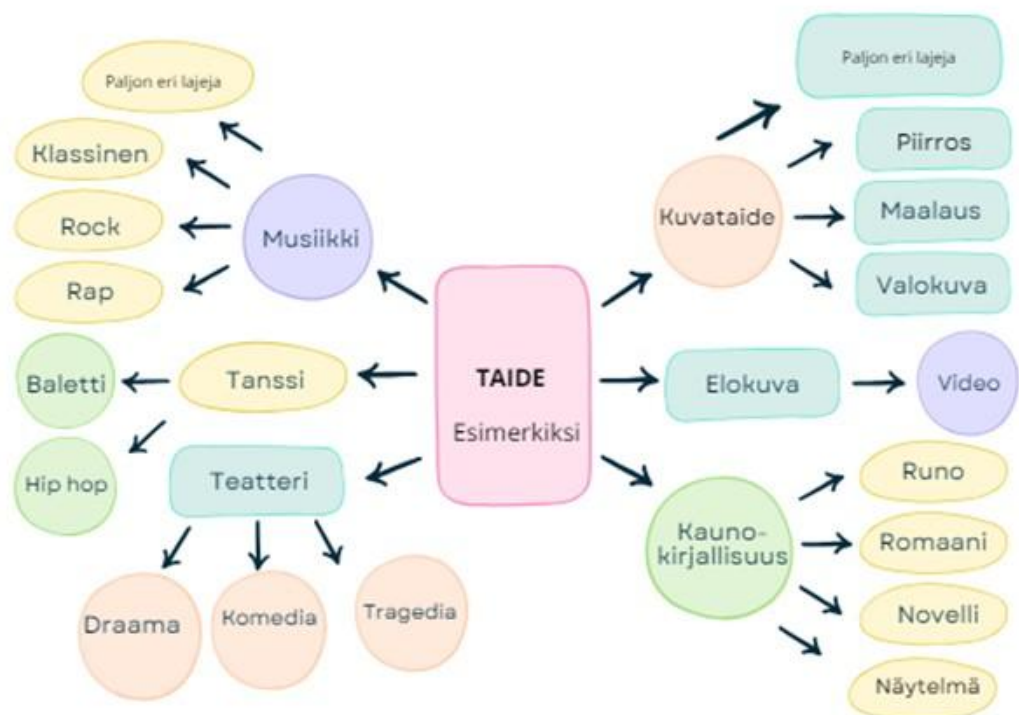
	<ul style="list-style-type: none"> • asiakkaan • työpaikan • ihmisryhmän • eri-ikäisen.
teos	<p>Lopputulos luovasta työstä, esimerkiksi</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirja • runo • maalaus • laulu • tanssi.
tuote	<p>Lopputulos jostain toiminnasta, esimerkiksi</p> <ul style="list-style-type: none"> • esine • ruoka • luovan työn teos.
palvelu	<p>Teet jonkun asian toisen ihmisen puolesta. Palvelu voi olla esimerkiksi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Virkistät muita taiteen avulla. • Teet ruuan ja katat pöydän kauniisti. • Teet kampauksen tai meikkauksen. • Siivoat ja järjestät tilan kauniiksi. • jne.
luova ilmaisu	<p>Luova ilmaisu on taiteen tekemistä itse.</p> <p>Esimerkiksi piirrä, maalaat, laulat, soitat, tanssit, kirjoitat omia kertomuksia tai teet videoita ja näytelmiä.</p>

3. Keräät tietoja kulttuurista ja sen ilmiöistä

3.1 Mitä tarkoittavat taide ja kulttuuri?

On paljon erilaista **taidetta**.

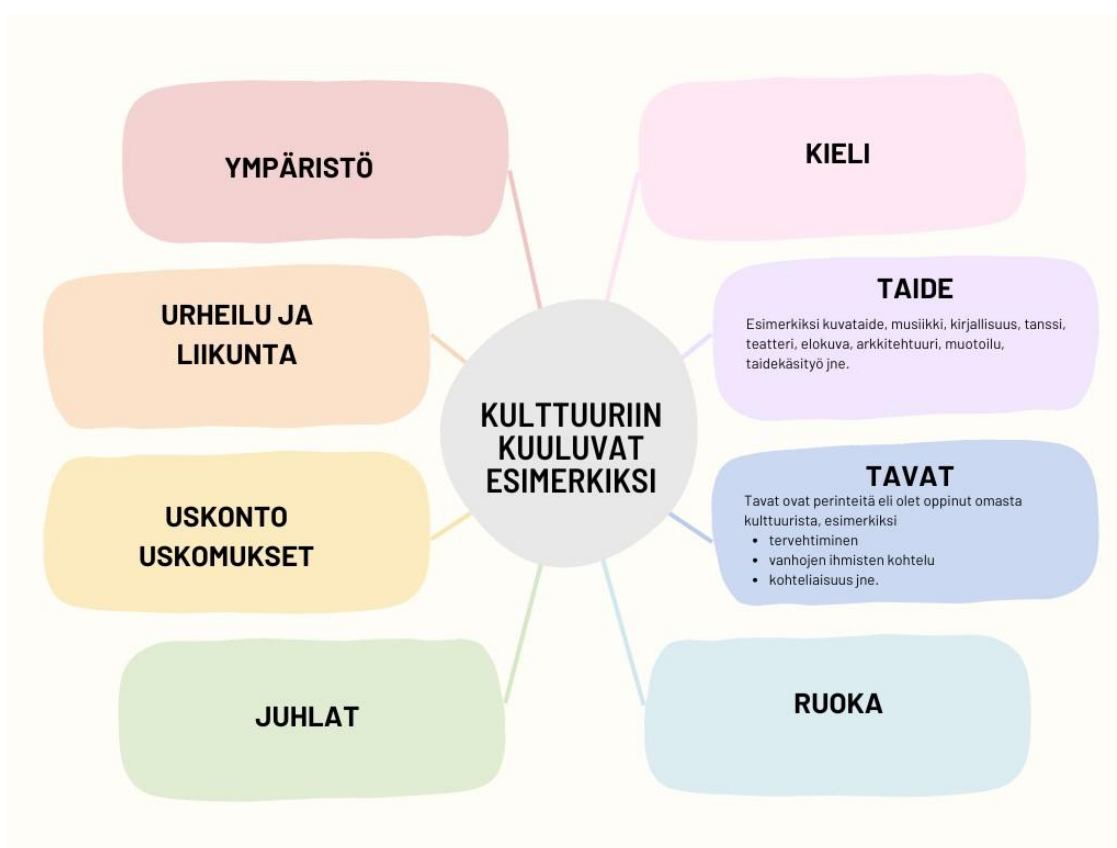
Kuvassa on muutama esimerkki:

Taide on osa kulttuuria,
ja **kulttuuri** on kaikkea,
mitä ihminen on tehnyt.

Kulttuuri siirtyy ihmisiltä toisille,
ja se on siirtynyt aina sukupolvilta toisille:
äidiltä tyttärille ja isiltä pojille.

Kuvassa on esimerkkejä,
mitä kulttuuri on:

Opit pakollisessa opinnossa **Taide ja luova ilmaisu, 1 osp** taiteesta ja taiteen lajeista.

[Voit kerrata tärkeitä asiat \(VIERKO 2024, aoe.fi\):](#)

- Diat 1: Taide ja luova ilmaisu
- Diat 2: Taide, kulttuuri ja hyvinvointi

3.2 Mitä tarkoittaa kulttuuriympäristö?

Ympäristö on osa kulttuuria.

Ihminen on aina vaikuttanut ympäristöön,
ja ympäristö on aina vaikuttanut ihmiseen.

Sinun ympärilläsi kaikki on kulttuuriympäristöä.

Kulttuuriympäristössä näkyvät

kulttuurin eri vaiheet:

- eri ajat (vuodet, vuosikymmenet ja vuosisadat)
- ihmisen toiminta.

Seuraavissa kuvissa on kulttuuriympäristöjä

(kuvat: pixabay.com).

Mitä näet näissä kulttuuriympäristöissä?

Kulttuuriympäristöjä ovat

Maisema: ympäristö,
jonka näet ympärilläsi.

Rakennettu ympäristö:

Kulttuuriympäristö on rakennettu,
eli ihmiset ovat rakentaneet
eri-ikäiset rakennukset ja alueet.

Esimerkiksi

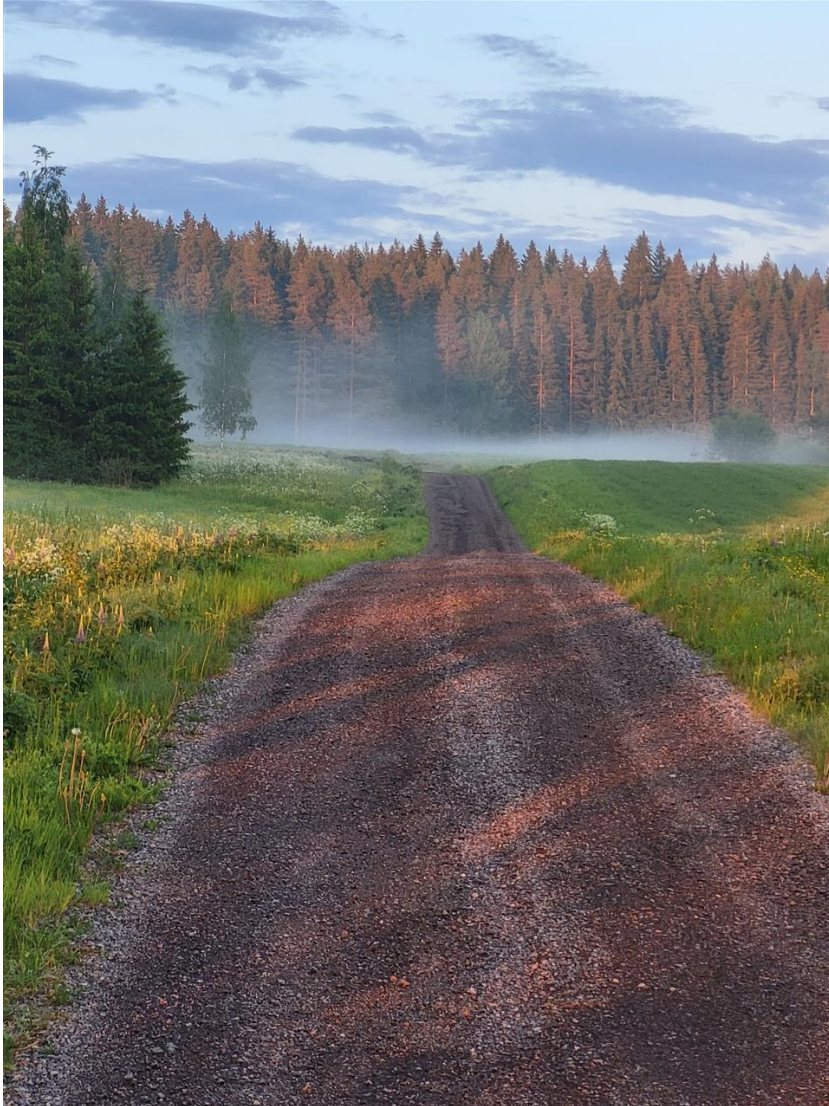
- rakennukset
- tiet ja kadut
- puistot
- alueet kaupungeissa
- ympäristön taideteokset
- energiaverkot (sähkö, vesi jne.)
- alueet maaseudulla
- jne.

**Ympäristössä on jälkiä tai merkkejä
elämästä ennen meitä
= arkeologinen perintö**

Maassa tai vedessä on säilynyt
jälkiä tai merkkejä historiasta
ja ihmisten elämästä, esimerkiksi

- osia rakennuksista (rauniot),
- esineitä
- tavaroita
- jne.

Esimerkkejä kulttuuriympäristöistä

Kuva 1 (kuva: Tuija Takala)

Maisema maaseudulta:

kulttuuriympäristössä näkyy ihmisen toiminta:

Ihmiset ovat tehneet tien.

Ihmiset ovat tehneet metsästä peltoja,

ja ihmiset viljelevät ja hoitavat peltoja.

Kuva 2 (kuva: Tuija Takala)

Maisema kaupungista:

kulttuuriympäristössä näkyy ihmisen toiminta.

Ihmiset ovat suunnitelleet ja rakentaneet taloja.

Taloja on eri ajoilta, eli ihminen on ollut paikassa kauan.

Ihmiset ovat suunnitelleet ja rakentaneet myös

puistoja, teitä ja katuja

ja muuttaneet maisemaa.

Kuva 3 (kuva: Tuija Takala)

Kulttuuriympäristössä näkyy,
että ihminen on vaikuttanut siihen ennen ja nyt.
Ihmiset ovat suunnitelleet ja rakentaneet
rakennuksia, katuja ja puistoja.
Puistossa on istutuksia
eli erilaisia puita ja kasveja,
jotka ihmiset ovat istuttaneet.

Puistossa voi olla taidetta:
esimerkiksi tässä kuvassa on
kirjailija J. L. Runebergin patsas.
Sen on suunnitellut ja tehnyt
taiteilijan poika Walter Runeberg (1885).

Kuva 4 (kuva: Tuija Takala)

Kulttuuriympäristössä on myös monenlaista taidetta, esimerkiksi rakennustaidetta (arkkitehtuuri, rakennukset), kuvataidetta (muraalit eli seinämaalaukset, patsaat ja veistokset jne.) jne. Tässä kuvassa on katutaidetta: graffiteja ja tageja rakennuksissa.

Olet yleensä koko ajan kulttuuriympäristössä.
Sinun ympärilläsi on maisema sekä rakennuksia,
katuja ja muuta rakennettua ympäristöä.

Lisäksi ihmiset ovat muuttaneet ympäristöä nyt ja ennen:
näet ympäristössä uutta ja vanhaa.
Siellä voi olla myös merkkejä siitä,
että ihmisiä on ollut siellä kauan sitten historiassa.

Kuva 5. Esimerkki paikasta,
jossa on asuttu kauan.
(Kuva: Tuija Takala)

Katso lisää esimerkkejä kulttuuriympäristöistä näistä videoista:

- [luonto ja maisemat \(video: Kulttuuriympäristöt, Metsähallitus\)](#)
- rakennettu kaupunkiympäristö
eli ihminen on muuttanut kulttuuriympäristöä,
koska ihminen on rakentanut sitä
([video: Helsingin kaupunkiopas englanniksi, teksti suomeksi:](#)
https://youtu.be/l8ACAPlzG1g?si=Dk6_bh1aS6SMCgIN)
- tieto vanhasta elämästä kulttuuriympäristössä
([video Suomen kansallismuseon kokoelmat tiivistetysti](#))
- rakennukset ja asuminen kauan ennen meitä
([video Seurasaaren ulkomuseon tarinat - Kaukolan savutuvat](#))
- kulttuuriympäristö muuttuu ([video Kiasman kulmilla](#))
- kulttuuriympäristöön kuuluu taide ennen ja nyt
([video Sibeliuksen Finlandia-hymnistä vuodelta 1899, laulaa Paula Vesala vuonna 2017](#)).

Myös äänimaailma on osa kulttuuriympäristöä.

[Kuuntele Lauri Porran sävellyksiä teoksesta *Ääniä. Finlands Official Soundscape*.](#)

Musiikissa on tunnelmia kulttuurimaisemista,
myös luonnonmaisemista.

HUOMAA:

Luonto ei ole kulttuuriympäristöä,

jos se on *koskematonta*

eli jos ihminen ei ole vaikuttanut siihen
tai muuttanut sitä.

3.4 Keräät tietoja kulttuuriympäristöstä

Tässä opinnossa

- teet havaintoja omasta kulttuuriympäristöstä
- keräät tietoa kulttuuriympäristöstä
- valitset yhden ilmiön ja näkökulman, josta keräät tietoja.

havainto havainnoida	Näet, kuulet tai muuten huomaat todellisia asioita. Teet havaintoja, havainnoit eli teet huomioita. Huomaat asioita.
kerätä tietoja tiedonkeruu	Etsit ja löydät tietoja. Silloin käytät tietolähteitä eli lähteitä . Saat tietoja esimerkiksi <ul style="list-style-type: none">• muilta ihmisiltä• kirjoista• lehdistä• netin teksteistä• kuvista• videoista• jne.
ilmiö	asia, tapahtuma tai tapahtumien sarja Ilmiö on myös asia, josta puhutaan paljon juuri nyt: <ul style="list-style-type: none">• suositut tapahtumat juuri nyt• asiat, jotka ovat muotia• toiminta, joka on suosittua tai on nyt paljon esillä.

näkökulma	Tapa, jolla tutkit asiaa. Näkökulma voi olla esimerkiksi <ul style="list-style-type: none"> • sinun omasi • työntekijän • asiakkaan • työpaikan • ihmisryhmän • eri-ikäisen.
------------------	---

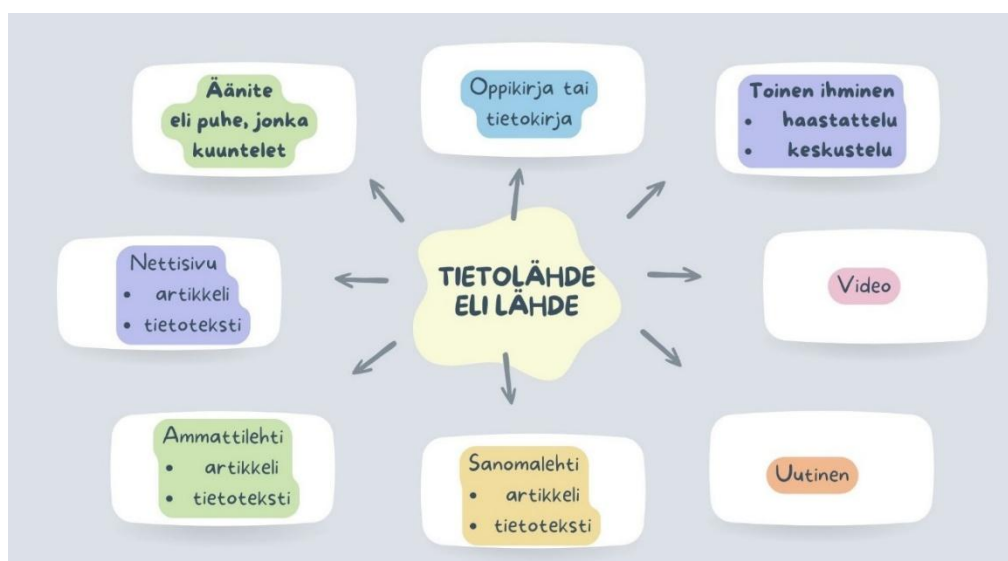
Kulttuuriympäristö on koko ajan sinun ympärilläsi.

Teet siitä havaintoja:
esimerkiksi näet ja kuulet.

Myös ajattelet sitä,
mitä olet nähnyt ja kuullut.

Sen lisäksi etsit tietoja kulttuuriympäristöstä.

Käytät lähteitä
eli keräät tietoja eri lähteistä.

3.5 Miten käytät tietoa?

Tarkista, että tiedot ovat totta!

- Tiedot eivät saa olla
 - mielipiteitä
 - mainoksia
 - politiikkaa tai jonkun aatteen ajatuksia.
- Tiedon kirjoittaja tai esittäjä on luotettava:
hän on asiantuntija.
- Tiedon julkaisija
(nettisivu, kustantaja, lehti jne.)
on luotettava.
- Tiedon julkaisija on **puolueeton**,
eli se ei
 - mainosta
 - levitä tai kannata tiettyä mielipidettä
 - levitä tai kannata tiettyä politiikkaa tai aatetta.
- Tieto on uutta.
- Tieto on ajan tasalla
eli se ei ole vanhentunut.

Ohjeet: Näin käytät lähteitä
Älä kopioi suoraan lähteiden tietoja. Kirjoita tai kerro ne omin sanoin.
Älä käytä tekoälyä. Tee itse!
Kirjoita, kerro tai ilmaise aina, mitä lähteitä käytit. Tee lähdemerkinnät.

Muista kirjoittaa lähde,
kun olet käyttänyt lähdettä.
Silloin kaikki tietävät,
mistä olet saanut tiedot.

Esimerkki:

Kirjoita ainakin nämä lähteen tiedot **nettilähteestä**:

The infographic is divided into two sections. The top section, titled 'Esimerkiksi' (Example), shows a citation for a print source: 'Juusola, Markku 14.6.2024: Filmihullu ei koskaan kyllästy elokuviin. selkosanomat.fi/kulttuuri/filmihullu-ei-koskaan-kyllasty-elokuviin/.' Red arrows point from callouts to the citation: 'Sukunimi, Etunimi' points to 'Juusola, Markku'; 'päivämäärä tai vuosi (jos se on lähteessä):' points to '14.6.2024'; 'Otsikko = lähteen nimi.' points to 'Filmihullu ei koskaan kyllästy elokuviin.'; and 'linkki.' points to the URL. A laptop icon is in the top right. The bottom section, titled 'Nettilähteessä ei ole tekijää' (In online sources there is no author), shows a citation for a video: 'Läheisiin viittaaminen: lähdeluettelo 2023. <https://kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/lahteisiin-viittaaminen-lahdeluettelo/>. Tiedon luotettavuuden arviointi (SeniorSurf). <https://www.youtube.com/watch?v=c1JN5TUsB1s..>' Red arrows point from callouts: 'Otsikko' points to 'Läheisiin viittaaminen: lähdeluettelo 2023.'; 'päivämäärä tai vuosi (jos se on lähteessä):' points to '2023.'; and 'linkki.' points to the URL. A laptop icon is in the middle right and a video player icon is in the bottom right.

Sukunimi, Etunimi

päivämäärä tai vuosi (jos se on lähteessä):

Otsikko = lähteen nimi.

linkki.

Esimerkiksi

Lähde

Juusola, Markku 14.6.2024: Filmihullu ei koskaan kyllästy elokuviin. selkosanomat.fi/kulttuuri/filmihullu-ei-koskaan-kyllasty-elokuviin/.

Nettilähteessä ei ole tekijää

Otsikko

päivämäärä tai vuosi (jos se on lähteessä):

linkki.

Esimerkiksi nettisivu ja video

Lähteet

Läheisiin viittaaminen: lähdeluettelo 2023. <https://kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/lahteisiin-viittaaminen-lahdeluettelo/>. Tiedon luotettavuuden arviointi (SeniorSurf). <https://www.youtube.com/watch?v=c1JN5TUsB1s..>

Lisätietoja lähdemerkinnöistä:

[Tietolähteet ja tiedon arviointi \(YTOT ja ammatillinen koulutus; VIERKO 2, 2025, aoe.fi\)](#).

3.5 Kulttuuriympäristö: sanoja

kulttuuri	<p>Kulttuuri tarkoittaa asioita, joita ihmisten yhteisö on tehnyt ja siirtänyt sukupolvilta toiselle.</p> <p>Kulttuuri on tietoja ja taitoja, esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none">• taide (kaikki taiteen lajit)• kieli• ruoka• vaatteet eli asut ja pukeutuminen• tavat.
kulttuuriympäristö kulttuuri ympäristössä	<p>kulttuuriympäristö =</p> <ul style="list-style-type: none">• maisema• rakennukset• puistot• tiet ja kadut• muut asiat alueella• vanhat paikat ja merkit vanhoista rakennuksista ja ihmisten elämästä, jotka kuuluvat historiaan. <p>Kulttuuriympäristössä näkyy ihmisen toiminta ja eri ajat.</p> <p>Ihminen on vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa.</p> <p>Siksi ihmisen teot näkyvät ympäristössä.</p>

<p>kulttuuriympäristön osa 1: maisema</p>	<p>maisema = Näet, mitä on ympärilläsi ympäristössä. Voit käyttää myös sanaa näköala, eli näet ympärilläsi alan, alueen eli jonkun kokonaisuuden.</p> <p>kulttuurimaisema = Näet, että ihminen on muuttanut maisemaa ja vaikuttanut siihen. Ihminen on muokannut luontoa, esimerkiksi tehnyt pellon, rakentanut rakennuksia ja teitä. Kulttuurimaisemia on maaseudulla ja kaupungissa.</p> <p>perinnemaisema = Kulttuurimaisema, joissa on historiaa, esimerkiksi vanhat, historialliset rakennukset ja niiden ympäristö tai maaseudun vanhat pellot ja maatalouden rakennukset.</p>
<p>kulttuuriympäristön osa 2: rakennettu ympäristö</p>	<p>rakennettu ympäristö = kaikki, mitä ihminen on rakentanut ympäristöön, esimer- kiksi</p> <ul style="list-style-type: none"> • talot ja muut rakennukset • tiet ja kadut • puistot • sillat • ympäristön taide • jne.

**kulttuuriympäristön
osa 3:
arkeologinen perintö**

Historiallisella ajalla ihminen on tehnyt rakennuksia ja muuttanut ympäristöä.

Niistä on jäänyt ympäristöön merkkejä ja niistä on tehty löytöjä, raunioita tai esineitä.

arkeologia, arkeologinen =
tiede, joka tutkii ihmisen toimintaa vanhoista esineistä, joita löytyy maasta tai vedestä.

perintö = jäänyt edellisiltä sukupolvilta

kulttuuriperintö =
kulttuuri ja kulttuuriympäristö, joka on säilynyt edellisiltä sukupolvilta

Kuva, esimerkki: rakennuksen raunio (Museovirasto)

ilmiö	<p>asia, tapahtuma tai tapahtumien sarja</p> <p>Ilmiö on myös asia, josta puhutaan paljon juuri nyt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • suositut tapahtumat juuri nyt • asiat, jotka ovat muotia • toiminta, joka on suosittua tai jonkin ryhmän toiminta on nyt paljon esillä.
näkökulma	<p>Tapa, jolla tutkit asiaa.</p> <p>Näkökulma voi olla esimerkiksi</p> <ul style="list-style-type: none"> • sinun omasi • työntekijän • asiakkaan • työpaikan • ihmisryhmän • eri-ikäisen.

3.6 Harjoittele

Valitsette opettajan kanssa harjoituksia, joissa tutustutte kulttuuriympäristöön:

- teette havaintoja
- etsitte tietoja
- kerrotte kokemuksia kulttuuriympäristöistä.

1. Mitä näet nyt ympärilläsi?

Tee havaintoja kulttuuriympäristöstäsi.

Katso ympärillesi.

Mitä näet ja kuulet?

Oletko sisällä?

Katso myös ikkunasta ulos.

Mitä näet ja kuulet?

Vastaa: selitä asiat tarkasti.

Valitse vaihtoehto:

- Äänitä vastaus.
- Videoi vastaus.
- Kirjoita vastaus.

2. Tee testi: Mitä tarkoittaa kulttuuriympäristö?

3. Tee havaintoja tutusta paikasta

Valitse paikka,

joka on sinulle tuttu.

Se voi olla esimerkiksi

- oma kotitalo

- sinulle tärkeä rakennus
- sinulle tärkeä puisto
- jne.

Etsi siitä tietoja:

- historiasta
- eri vaiheista
- tapahtumista
- jne.

Ota paikasta myös kuvia:

- kuvia kaukaa:
paikka näkyy kokonaan
- kuvia yksityiskohdista.

Tee lopuksi lyhyt esitys,
jossa on kuvia
ja kuviin lyhyet tekstit.
Kirjoita esitykseen myös lähteet,
mistä sait tietoja.

4. Kulttuuriympäristössä tapahtuu I: kiinnostava perinne

Tutki [Elävän perinnön wikiluetteoloa](#).

Siinä on esimerkkejä suomalaisesta kulttuurista.

Valitse yksi,
joka kiinnostaa sinua.
Voit valita myös sellaisen perinteen,
joka puuttuu wikiluettelosta.

Esittele perinne lyhyesti

ja kerro kulttuuriympäristöstä,
missä se tapahtuu.

Vaihtoehdot esitykseesi:

- sarjakuva
- diat
- video
- podcast (äänitöt, kun kerrot asiat).

5. Kulttuuriympäristössä tapahtuu III: kotikaupunkisi

Valitse jokin paikka omasta kaupungistasi.

Ota siitä ainakin yksi kuva.

Käytä apuna kysymyksiä:

- Mikä on kotikaupunkisi?
Millainen historia sillä on?
Selvitä tärkeimmät asiat sen historiasta.
- Miten ihminen on muokannut ja muuttanut
kotikaupunkiasi tai paikkaa,
jonka valitsit?
Anna esimerkkejä.
- Mikä on muuttunut hyvin?
Miksi muutos on hyvä?
- Mikä on muuttunut huonoksi?
Miksi muutos on huono?

6. Kulttuuriympäristössä tapahtuu II: kulttuuritapahtuma

Selvitä, mitä **kulttuuritapahtumia** on lähelläsi
tai kaupungissasi.

- Mistä sait tietoja kulttuuritapahtumista?

- Mitkä tapahtumat kiinnostavat sinua?
- Miksi?
- Mikä on sellainen tapahtuma, johon voisit osallistua?
 - Missä se on?
 - Milloin?
 - Mitä siellä tapahtuu?
 - Onko se ilmainen vai maksaako se?

Sovi opettajan kanssa,
menetkö tapahtumaan yksin
vai menettekö koko ryhmän kanssa yhdessä.

Tee tehtävä 6,
kun käyt kulttuuritapahtumassa.

7. Tee havaintoja ja tutki kulttuuriympäristöä

Valitse kiinnostava tapahtuma ja paikka
tai opettaja vie sinut ryhmäsi kanssa
kiinnostavaan paikkaan.

Selvitä yksin, parin kanssa tai ryhmässä:

- A) Missä paikassa olet? Kerro tarkasti.
- B) Mitä paikassa on
eli millainen on kulttuuriympäristö?
- C) Ota kuvia kulttuuriympäristöstä:
 - maisemasta
 - rakennetusta ympäristöstä.

Ota kuvia myös siitä,
jos siellä on jälkiä

entisestä elämästä
(arkeologinen perintö).

D) Kerro tai kirjoita,

mitä kuvia otit ja miksi.

E) Mikä kulttuuriympäristössä on kiinnostavaa?

Miksi?

Mitä ajatuksia ja tunteita se herättää sinussa?

F) Etsi tietoa tästä paikasta:

- Mitä paikassa tapahtuu?
- Mitä näit, kuulit ja koit?
- Mitä tietoja sinä olet selvittänyt paikasta?
- Milloin se on syntynyt tai tehty?
- Mitä sait selville historiasta?
- Mitä sait selville tekijöistä?
- Mistä sait tiedot?
- Miten teet lähdemerkinnät?

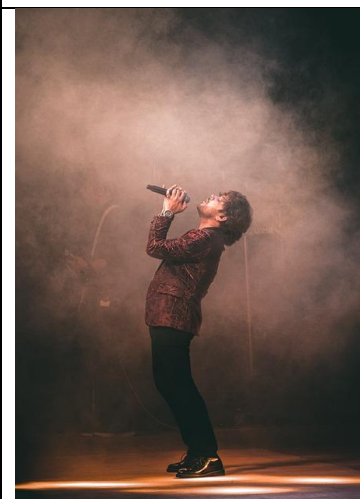
4. Suunnittelet ja teet

4.1 Luovan ilmaisun teos, tuote tai palvelu?

Luovaa ilmaisua on esimerkiksi

- kuvataide, esimerkiksi
 - maalaus, veistos (patsas),
 - valokuva, grafiikka,
 - keramiikka jne.
- musiikki, esimerkiksi
 - laulu, soitto
- luova kirjoittaminen, esimerkiksi
 - runo, laulun sanat,
 - tarina, kertomus, novelli, satu,
 - sarjakuva jne.
- draama eli esimerkiksi
 - näytelmä, teatteriesitys, nukketeatteriesitys,
 - kuunnelma, taiteellinen podcast,
 - video, animaatio jne.
- tanssi
- käsityö, jota et tee mallin tai ohjeen mukaan
 - vaan suunnittelet oman mallin tai ohjeen
- ja niin edelleen.

Mitä taidetta tai luovaa ilmaisua on näissä kuvissa?

<p>Mitä on luovuus?</p> <p>Mitä on olla luova ja luoda itse?</p>
Suunnittelet ja teet itse!
Keksit uutta ja yllättävää.
Käytät mielikuvitusta!
<p>Käytät eri aisteja – ainakin yhtä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - näkö - kuulo - tunto (kosketus) - tuoksut, hajut
<p>Et kopioi toisen ihmisen luovaa työtä tai taidetta.</p>
<p>Noudatat tekijänoikeuksia:</p> <p>et kopioi tai käytä toisen ihmisen taidetta.</p>
<p>Voit saada idean laulusta, kuvasta, videosta jne.</p> <p>Et tee samanlaista: saat vain idean ja teet jotain ihan omaa!</p>
Luovasta ilmaisusta voi syntyä taidetta!

Tässä opinnossa suunnittelet luovan työn

- teoksen
- tuotteen
- palvelun.

Tarkista tai kertaa sanat:

luova ilmaisu	<p>Luova ilmaisu on taiteen tekemistä itse.</p> <p>Esimerkiksi</p> <ul style="list-style-type: none">• piirret tai maalaat• laulat tai soitat• tanssit• kirjoitat omia kertomuksia, runoja jne.• teet videoita ja näytelmiä jne.
teos	<p>Lopputulos luovasta työstä, esimerkiksi</p> <ul style="list-style-type: none">• kirja• runo• maalaus• laulu• tanssi jne.
tuote	<p>Lopputulos jostain toiminnasta, esimerkiksi</p> <ul style="list-style-type: none">• esine• tavara• luovan työn teos jne.
palvelu	<p>Teet jonkun asian toisen ihmisen puolesta.</p> <p>Esimerkiksi tässä opinnossa virkistät asiakkaita taiteen avulla, esimerkiksi ohjaat</p> <ul style="list-style-type: none">• lukupiiriä• kuvataiteen tekemistä.• lauluhetkiä tai muita musiikkituokiota.• ja teet teatteria jne.

4.2 Mitä tarkoittaa suunnitelma?

Suunnitelma auttaa sinua:
mietit asiat ennen kuin teet ne.

Saat opettajalta apua:

opettaja

lukee, näkee tai kuulee suunnitelmasi

ennen kuin teet

luovan teoksen, tuotteen tai palvelun.

Saat opettajalta ideoita.

Hän myös antaa ohjeita.

Lisäksi hän antaa ohjeet,

jos sinun täytyy

- muuttaa
- lisätä
- korjata suunnitelmaasi.

Opettaja varmistaa,

että se sopii opinnon tavoitteisiin

ja opinnon laajuuteen (3 osp).

Kysymyksiä suunnitelman avuksi

1. Kuka olet
ja milloin teet suunnitelman (päivämäärä)?
2. Valitse teos, tuote tai palvelu.
Sinulla on paljon vaihtoehtoja!
Luovaa ilmaisua ja taidetta on niin monenlaista.
Minkä valitsit?
3. Mitä taiteen lajia se on?
4. Miksi valitsit tämän taiteen lajin?
5. Mikä on aihe?
6. Miksi valitsit tämän taiteen aiheen?
7. Kenelle teet sen?
8. Mitä materiaaleja tarvitset?
9. Mitä tietoja tai tietolähteitä tarvitset avuksi?
Mistä saat lisätietoja?
10. Kuinka paljon tarvitset aikaa,
kun teet luovan teoksen, tuotteen tai palvelun?
11. Miten aloitat luovan teoksen, tuotteen tai palvelun,
kun teet sitä?
12. Mitä muita työvaiheita siinä on?
13. Minkälainen on lopputulos?
14. Miten dokumentoit työvaiheet?
Otatko valokuvia vai videoitko
aloituksen, eri vaiheet ja lopputuloksen?

Harjoitus

1. [Tee testi: luovuus ja taide](#)

2. Kokeile suunnittelua.

Valitse ensimmäinen luovan työn idea,
joka tulee mieleesi.

Juttele siitä toisen opiskelijan
tai opettajan kanssa.

Käytä apuna luvun 4.2 kysymyksiä.

3. Kokeile suunnittelua ja toteutusta

Sovi harjoitus opettajan kanssa

Voit harjoitella ensin niin,
että teet jonkun pienen tai lyhyen
luovan ilmaisun teoksen.

Suunnittele se ensin,
pyydä palautetta suunnitelmasta.

Tee teos vasta,
kun olet saanut palautteen suunnitelmasta.

Pyydä palautetta harjoituksesta.

4.3 Mitä tarkoittaa toteutus?

Teet tässä opinnossa
teoksen, tuotteen tai palvelun,
jonka ensin suunnittelet.

**Tarkista suunnitelmasi
ja toteuta eli tee se niin,
että käytät apuna suunnitelmaasi.**

Luvussa 5 teet työn,
joka kuuluu tämän opinnon arviointiin.
Tavoite on,
että kokeilet
eli teet sen,
mitä suunnittelet.

5. Osoitat osaamisen: arviointi

5.1 Näytät, että osaat

Tässä on esimerkkejä,
miten voit osoittaa osaamisen
eli näytät, mitä osaat tässä opinnossa.

Opettaja antaa sinulle tarkat ohjeet,
mitkä tehtävät hän arvioi.

Tässä on esimerkit kolmesta tehtävästä,
jotka opettaja arvioi.

Näytä, että osaat 1

1. Valitse kulttuuriympäristöstäsi yksi aihe tai asia.

Se voi olla

- maisema
- jotain rakennetusta ympäristöstä: rakennus, puisto, tie, taideteos jne.
- jotain sellaista, mitä on alueella ollut kauan sitten (arkeologinen perinne).

2. Valitse näkökulma eli tapa, jolla tutkit asiaa.

Näkökulma voi olla esimerkiksi

- sinun omasi
- työntekijän
- asiakkaan
- työpaikan
- ihmisryhmän
- eri-ikäisen.

3. Etsi tietoa omasta aiheestasi.

Muista kirjoittaa myös **lähdemerkinnät**.

1. Tee vastaus

Vaihtoehdot
<ul style="list-style-type: none">• lyhyt video, jossa myös selität asiat
<ul style="list-style-type: none">• äänität vastauksesi ja lisäät kuvia
<ul style="list-style-type: none">• kirjoitat vastaukset ja lisäät kuvia
<ul style="list-style-type: none">• teet esityksen (PowerPoint) ja lisäät siihen kuvia.

Vastaa näihin kysymyksiin:

- Mikä on aiheesi?
- Miksi valitsit tämän?
- Mikä on näkökulmasi?
- Mitä siinä on? Kerro yksityiskohtia.
- Miten se sopii muuhun ympäristöön tai alueeseen?
- Mitä sen ympärillä on
eli minkälainen on sen ympäristö?
Kerro yksityiskohtia.
- Mitä ajatuksia ja tunteita se herättää sinussa?
- Mitä tietoja löysit aiheestasi?
- Mistä löysit tietoja eli tee lähdemerkinnät.

Näytä, että osaat 2

Suunnittele oma luovan ilmaisun teos, tuote tai palvelu.

Lue ensin luvut 4.1 ja 4.2.

Tee suunnitelma.

Käytä apuna luvun 4.2. kysymyksiä.

Sovi opettajan kanssa, milloin palautat suunnitelman ja saat siitä palautetta.

Näytä, että osaat 3

Suunnittele oma luovan ilmaisun teos, tuote tai palvelu.

Lue ensin luvut 4.1, 4.2 ja 4.3.

Sovi opettajan kanssa, milloin palautat teoksen tai tuotteen.

Muista palauttaa myös dokumentit (kuvat ja videot) eri vaiheita,

Muista palauttaa myös dokumentit palvelusta.

5.2 Itsearviointi

Lue ensin luvusta 2 osaamistavoitteet.

Lue myös luvusta 5.3 arviointikriteerit.

Tee sitten itsearviointi opettajan ohjeiden mukaan.

Voit käyttää apuna näitä kysymyksiä:

- Miten onnistuit vuorovaikutuksessa?
- Miten ratkaisit ongelmia?
- Miten osaat opinnon tärkeät käsitteet ja tiedot?
- Miten etsit ja käytit tietoja?
- Missä tehtävissä onnistuit? Miksi?
- Mitkä ovat sinun vahvuuksiasi eli missä olet hyvä?
- Mitä taitoja ja tietoja voisit parantaa? Miten?

5.3 Arviointikriteerit

Lue selkokiehiset arviointikriteerit.

Tyydyttävä 1

- Tarvitset joskus apua tavallisissa tilanteissa.
- Olet tutuissa vuorovaikutustilanteissa asiallinen eli käyttädyt niin, että se sopii tilanteeseen.
- Tiedät YTO-opinnon peruskäsitteitä ja tietoja.
- Käytät perustietoa vain yksinkertaisesti.
- Arvioit, miten osaat YTO-opinnon asiat.

Tyydyttävä 2

- Teet asiat usein itse tavallisissa tilanteissa.
- Teet yhteistyötä tutuissa vuorovaikutustilanteissa.
- Tiedät YTO-opinnon tärkeät käsitteet ja tiedot.
- Käytät perustietoa tarkoituksen mukaan.
- Arvioit, miten osaat YTO-opinnon asiat ja mitä sinun täytyisi parantaa eli tiedät vahvuudet ja kehittämisen kohteet.

Hyvä 3

- Teet asiat itse tavallisissa tilanteissa.
- Teet yhteistyötä tavallisissa vuorovaikutustilanteissa.
- Ratkaiset tavallisia ongelmatilanteita.
- Osaat YTO-opinnon tärkeät käsitteet ja tiedot.
- Käytät tietoa monin tavoin.
- Arvioit, mitä osaat YTO-opinnon asiat. Lisäksi ehdotat, mitä ja miten voisit tehdä paremmin kuin nyt.

Hyvä 4

- Teet asiat itse eli omatoimisesti tilanteissa, jotka ovat tavallisia tai vaihtelevat.
- Teet yhteistyötä tavallisissa vuorovaikutustilanteissa asiallisesti ja rakentavasti eli vaikutat asioihin myönteisesti.
- Ratkaiset ongelmatilanteita niin, että käytät ratkaisuissa monia eri tapoja.
- Osaat YTO-opinnon käsitteet ja tiedot sekä tiedät YTO-opinnon omat, tärkeät ominaisuudet.
- Käytät tietoa monin eri tavoin ja perustelet tiedot.
- Arvioit todenmukaisesti, miten osaat YTO-opinnon asiat.
Lisäksi tiedät, mitä vahvuuksia ja kehittämisen kohteita sinulla on eli mitä osaat ja mitä sinun täytyisi vielä parantaa.

Kiitettävä 5

- Teet asiat itsenäisesti eli omatoimisesti.
Lisäksi toimit suunnitelman mukaan tavallisissa tilanteissa ja myös silloin, kun tilanteet muuttuvat.
- Teet yhteistyötä ja toimit rakentavasti vuorovaikutustilanteissa, joissa tilanteet vaihtuvat.
- Ratkaiset ongelmatilanteita monin eri tavoin ja teet ehdotuksia, miten asioita voisi parantaa.
- Osaat YTO-opinnon käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti eli osaat paljon ja perusteellisesti.
- Käytät tietoa monin eri tavoin eli käytät tietoja erilaisissa tilanteissa.
Perustelet tiedot ja olet kriittinen eli perustelet ja arvioit tietoa.
- Arvioit todenmukaisesti, miten osaat YTO-opinnon asiat.
Lisäksi perustelet, mitä osaamista voit vielä parantaa.

Lähteet

Helsingin kaupunki. Kulttuuri, luovuus ja taide. <https://www.hel.fi/fi/paatoksenteko-ja-hallinto/tietoa-helsingista/hyvinvoiva-helsinki/kulttuuri-luovuus-ja-taide>. Viitattu 14.8.2025.
(Esimerkki kuntien kulttuuripalveluista)

Hyypä, Markku T. 19.1.2023. Kulttuuri ja terveys. Lääkärikirja Duodecim. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01283/kulttuuri-ja-terveys?q=taide>. Viitattu 14.8.2025.

Museovirasto. Kulttuuriympäristö. <https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto>. Viitattu 14.8.2025.

Taide ja kulttuuri. <https://www.taidejakulttuuri.fi/>. Viitattu 14.8.2025.

Ympäristö.fi. Elävä kulttuuriympäristö. <https://www.ymparisto.fi/fi/rakennettu-ymparisto/elava-kulttuuriymparisto>. Viitattu 14.8.2025.

Ympäristöministeriö. Kulttuuriympäristöt. <https://ym.fi/kulttuuriymparistot>. Viitattu 14.8.2025.

VIERKO-organisaatiot 2025–2027

- AEL-Amiedu Oy/Taitotalo
- Axxell Utbildning Ab
- Careeria
- Espoon seudun koulutuskuntayhtymä
- Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä / Saimaan ammattiopisto Sampo
- Etelä-Savon Koulutus Oy/Esedu
- Haapaveden Opiston kannatusyhdistys ry, Haapaveden Opisto (Työpakettivastuu)
- Helsingin kaupunki / Stadin AO (Työpakettivastuu)
- Helsingin maalariammattikoulu
- Helsinki Business College
- Hyria koulutus Oy
- Hämeen ammatti-instituutti Oy
- Itä-Karjalan Kansanopistoseura r.y. /Itä-Karjalan Kansanopisto
- Itä-Savon koulutuskuntayhtymä, Ammattiopisto Samiedu
- Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä JEDU (Työpakettivastuu)
- Jyväskylän koulutuskuntayhtymä (Työpakettivastuu)
- Jyväskylän kristillisen opiston säätiö sr/Jyväskylän kristillinen opisto (JKO)
- Jyväskylän Talouskouluyhdistys ry. / Jyväskylän palvelualan opisto
- Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos
- Kalajoen kristillinen opisto
- Kanneljärven opisto
- Kelloseppäkoulu
- Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia
- Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä
- Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä (Koordinaatio)
- Kirkkopalvelut ry / STEP-koulutus
- Kiteen evankelisen kansanopiston kannatusyhdistys ry/Kiteen Evankelinen Kansanopisto
- Kolmen kampuksen urheiluopisto Oy
- Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä, Ekami
- Koulutuskeskus Salpaus - kuntayhtymä
- Koulutuskuntayhtymä Brahe
- Koulutuskuntayhtymä OSAO
- Koulutuskuntayhtymä Tavastia, Ammattiopisto Tavastia
- Kouvolan Ammattiopisto Oy
- LIVE-säätiö/LIVE ammattiopisto
- Lounais-Hämeen koulutuskuntayhtymä
- Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä, Novida - ammattiopisto ja lukio
- Luksia, Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä
- Länsirannikon Koulutus Oy WinNova

- Oulun palvelualan opisto
- Peimarin koulutuskuntayhtymä/Ammattiopisto Livia
- Perho Liiketalousopisto
- Peräpohjolan kansanopiston kannatusyhdistys ry/Peräpohjolan Opisto
- Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä/Riveria
- Pohjois-Satakunnan kansanopiston kannatusyhdistys ry/Kankaanpään opisto
- Pohjois-Savon opisto
- Raahen Porvari- ja Kauppakoulurahasto sr
- Raision seudun koulutuskuntayhtymä
- Raudaskylän kristillinen opisto
- Rovalan Settlementi ry/Rovala-Opisto
- Rovaniemen koulutuskuntayhtymä REDU
- Salon seudun koulutuskuntayhtymä
- Sasky koulutuskuntayhtymä
- Satakunnan koulutuskuntayhtymä/Sataedu
- Savon koulutuskuntayhtymä/ Savon ammattiopisto
- Seinäjoen koulutuskuntayhtymä
- Suomen Diakoniaopisto - SDO Oy
- Suomen Urheiluoiston Kannatusosakeyhtiö
- Suomen ympäristöopisto SYKLI Oy
- Suomen Yrittäjäopisto Oy
- Svenska Framtidsskolan i Helsingforsregionen Ab/Practicum
- Svenska Österbottens förbund för Utbildning och Kultur/Yrkesakademin i Österbotten (Koordinaatio ruotsinkielinen verkosto)
- Tampereen Aikuiskoulutussäätiö sr/ Tampereen Aikuiskoulutuskeskus TAKK
- Tampereen kaupunki/Tampereen seudun ammattiopisto Tredu (Työpakettivastuu)
- Turun aikuiskoulutussäätiö sr/Turun akk
- Turun kaupunki
- Työtehoseura ry (Työpakettivastuu)
- Vaasan kaupunki / Vamia
- Valkeakosken seudun koulutuskuntayhtymä/Valkeakosken ammattiopisto
- Vantaan kaupunki/Vantaan ammattiopisto
- Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä

Tämä materiaali on tuotettu VIERKO 2-hankkeessa vuosina 2025–2027.

VIERKO on toteutettu Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2024 myöntämällä ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksella.

VIERKO on seitsemänkymmenenyhden (71) koulutuksen järjestäjän yhteisponnistus. Työtä on koordinoanut Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda.

Hankkeessa on kehitetty vieraskielisen koulutuksen laatua ja kotimaisten kielten opetuksen tarjontaa ammatillisessa koulutuksessa.

Lisätietoa:

<https://www.keuda.fi/keuda/hankkeet/vierko-2>

Oppimateriaalien CC-lisenssi:

[CC BY-SA 4.0 Deed](#) | [Nimeä-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen](#) | [Creative Commons](#)